

En analys av skapelseberättelsens variation, ordfrekvens samt litterära struktur. 1 Mos 1:1–2:3

Utdrag ur:

1 Mosebok 1:1–2:3 och det babyloniska eposet Enuma Elish. En analys av det gemensamma i kosmogonin och av texternas syfte. 2020.

Kapitel 2.5.2–2.5.3

Tore Jungerstam

Arbetet i sin helhet hittas på min hemsida www.urhistorien.com eller som direktmlänk här:

<https://torejungerstamdotcom3.files.wordpress.com/2020/01/progradu-med-fc3b6rklaringar-till-hebreiska-ord-ver-2.pdf>

2.5.2 Repetition, variation och ordfrekvens

Att fastställa hur repetitioner används är viktigt eftersom det som repeteras är något författaren vill betona. Det hebreiska sättet att berätta en historia är i vanliga fall mycket koncentrerat, få ord används. Det finns således all orsak att utgå från att repetitioner förekommer av en anledning.¹

I skapelseberättelsen används repetitioner efter varje enskild skapelseakt under de sex första dagarna. Den enda del i skapelseberättelsen där ingen repetition förekommer är i introduktionen. Dag sju förekommer en tvåfaldig repetition. Då är det dock ingen skapelseakt som repeteras, utan endast att Gud verkligen var färdig med skapelsearbetet och att han avhöll sig från arbete den sjunde dagen.

I hebreisk prosa är det inget stilbrott med ordagrann repetition. Så i de fall där repetition ges med variation finns det också orsak till uppmärksamhet på orsaken till variationen. När repetition används tillsammans med variation kan författaren tillföra fler infallsvinklar till det som beskrivs. Men hittar man ingen orsak till variationen så kan den givetvis även bara vara litterär utsmyckning.²

Sternberg ger exempel på fem typer av variation:³

1. Expansion – information kommer till.
2. Trunkering – information lämnas bort.
3. Ordning – ordningsföljd ändras.
4. Grammatik – variation mellan t.ex. aktiv och passiv.
5. Substitution – ett ord ersätts med ett annat.

Jag analyserade skapelseberättelsens repetitioner och variationer enligt Sternbergs kategorisering var till jag adderade kategorin ”övrigt”. Jag kom fram till följande resultat:

	Expansion	Trunkering	Ordning	Grammatik	Substitution	Övrig variation	Totalt
Intro	0	0	0	0	0	0	0
Dag 1	0	0	0	0	1	0	1
Dag 2	2	1	0	3	1	1	8
Dag 3	0	0	0	0	1	6	7
Dag 4	2	0	3	2	1	0	8
Dag 5	4	1	1	5	3	1	15
Dag 6	5	3	1	3	1	0	13
Dag 7	1	0	0	1	2	4	8
Totalt	14	5	5	14	10	12	60

¹ Alter 1981, 88–113, 143; Licht 1986, 52; Sternberg 1987, 365–393, 436–440; Walsh 2001, 8–11, 145; Bar-Efrat 2008, 211; Walsh 2009, 82.

² Sternberg 1987, 387; Walsh 2001, 8–11; Walsh 2009, 81–82.

³ Sternberg 1987, 391–392.

Man kan tolka en del av variationerna på olika sätt.⁴ Det intressanta är inte det exakta antalet i varje kategori, utan det faktum att det finns ett sextioantal variationer i denna korta text. För en del av variationerna finner jag ingen annan förklaring än litterär utsmyckning men många variationer används för att förtydliga eller tillföra fler aspekter. Ingen enda repetition i skapelseberättelsen är ordagrann.⁵ När man går in på detaljer blir intrycket närmast att allt som är möjligt att variera varieras.

Ordfrekvens i skapelseberättelsen

Skapelseberättelsen präglas samtidigt av en genomtänkt struktur och jag har därför även undersökt huruvida man finner ord som förekommer med intressant frekvens i skapelseberättelsen som helhet. Resultatet blev att frekvenserna tre och sju är framträdande för nyckelord och -uttryck. Övriga frekvenser visar ingenting av intresse, inte heller förekommer något trivialt ord med frekvenserna tre eller sju.⁶ Jag redovisar nedan vilka ord eller uttryck som förekommer med frekvenserna tre och sju eller multipler av dessa.

Frekvensen sju förekommer i följande fall:

- sju gånger utvärderas skapelseprocessen
- sju gånger förekommer ett bekräftande ”wajehi”
- sju ord finns i skapelseberättelsens första sats
- den sjunde dagen finns tre på varandra följande meningar som består av sju ord, i alla tre meningar nämns den ”sjunde dagen”
- 21 ord ingår i introduktionen⁷
- 21 gånger nämns ”jorden”
- 21 ord uttalas av Gud den fjärde dagen
- 35 gånger nämns Elohim
- 35 ord ingår den sjunde dagen
- 56 ord ingår den femte dagen
- 77 ord uttalar Gud i samband med skapelsen av människan

Frekvensen tre förekommer i följande fall:

- skapelseskeendet är uppdelat i två sekvenser med tre dagar
- tre gånger förekommer att något välsignas
- det finns tre huvudgrupper av djur

⁴ De sextio variationerna inkluderar inte merparten av alla variationer som finns dagarna emellan. T.ex. var i texten ”ja, så blev det” eller utvärderingen placeras osv.

⁵ Refrängen ”Det blev afton och det blev morgon en ... dag” återkommer ju däremot fem gånger oförändrad, men jag räknar inte denna strukturerande refräng som en av repetitionerna.

⁶ Det enda jag i övrigt anser värt att notera är att himmelen nämns tio gånger.

⁷ Det som förekommer 21 gånger innefattar givetvis bägge frekvenser, både tre och sju.

- den sjätte dagen är frekvensen tre accentuerad:
 - tre slag av landdjur nämns
 - att människan ska regera över alla tre huvudgrupper av djur nämns tre gånger som en tredelad befallning: först av Gud, sedan av berättaren och den tredje gången i samband med att Gud välsignar människan
 - när Gud skapar människan används bara בָּרָא tre gånger i tre på varandra följande satser
 - välsignelsen efter skapelsen av människan är tredelad
 - en tripplett av nyckelord förekommer tre gånger: *himmel, skapade, avbild* אָרָם, בָּרָא, שָׁמַיִם (*shammajim, bara, tselem*)
- sex gånger förekommer *och han gjorde wajja‘as*⁸
- sex gånger förekommer *skapade, bāra*. Tre gånger i samband med människan, tre gånger i övrigt
- 468 ord ingår i hela skapelseberättelsen

Fördelat enligt dag beskrivs i tabellen nedan. Dag sex är speciell: tio gånger nämns *Gud*, ’elōhîm liksom *jorden, erez*, tre gånger nämns *skapade, bāra*.

	Intro	Dag 1	Dag 2	Dag 3	Dag 4	Dag 5	Dag 6	Dag 7	Totalt
Gud	2	4	3	5	4	4	10	3	35
gott	0	1	0	2	1	1	2	0	7
Jord	2			4	2	2	10	1	21
Och det blev	0	1	1	2	1	0	2	0	7
Antal ord	21	31	38	69	69	56	149	35	468
skapa	1					1	3	1	6
Välsigna						1	1	1	3
Han gjorde <i>asa</i>			1		1		1	3	6

Det finns alltid en slumpfaktor inblandad vad gäller ordfrekvens, och man ska vara försiktig med att dra slutsatser på basis av detta. Men jag anser att resultatet ger skäl att tro att författaren använt sig av en medveten användning av ordfrekvens i skapelseberättelsen.

Den slutsats som kan dras efter min analys av repetition, variation och ordfrekvens är att författaren betonar varje skede av skapelsen. Varje skapelsehandling repeteras och så även konstaterandet att arbetet verkligen var klart dag sju. Helheten av skapelsen betonas således. Gällande variationer förekom de i en, åtminstone för mig, häpnadsväckande omfattning. Samtidigt fann jag spår av en genomtänkt användning av ordfrekvens.

⁸ Ska översättas på olika sätt utgående från sammanhanget.

I den samaritanska Pentateuken, men även i Septuaginta märks en klar harmoniserande tendens. Författarna till dessa verk har ansett att repetitionerna och de litterära mönstren ska vara mekaniska och statiska. På basis av min analys kan deras försök att harmonisera texten anses vara ett misstag. Vem än författaren till skapelseberättelsen var så hade han ett mycket gott sinne för det hebreiska språket och hur man komponerar en rikt varierad texthelhet inom en strikt struktur. Jag håller med Speiser om att berättelsen verkar raffinerad och genomtänkt in i minsta detalj.⁹

2.5.3 Struktur

För att strukturera texter använde sig författarna bl.a. av symmetri, parallellism och strukturerad repetition. Jag har redan analyserat hur repetitioner används i skapelseberättelsen och går nu vidare till att analysera textens interna struktur. Frågan är extra intressant eftersom forskare har olika åsikt om huruvida det är dag sex eller dag sju som utgör berättelsens höjdpunkt.¹⁰

Hur författaren valt att arrangera sitt material hjälper läsaren att förstå vad han vill betona och lyfta fram. I ett kiastiskt mönster¹¹ är det de centrala elementen som utgör klimax, vändpunkt eller höjdpunkt. I ett linjärt eller parallellt schema är det den avslutande enheten som utgör klimax. Delarna kan också arrangeras parallellt enligt a-b-c-a'-b'-c'.¹²

Begreppet *inclusio* betecknar en kompletterande teknik för att strukturera de mindre enheterna i en helhet. *Inclusio* innebär att man låter slutet av en helhet avspegla början. Man gör det genom att i den sista enheten återvända till samma ordval eller tema man använt i den första. Detta är tänkt att uppfattas som en avrundande signal av lyssnarna. Innehållet i *inclusio* anger också huvudtanken eller -temat för textsekvensen den innesluter. *Inclusio* skiljer sig från den kiastiska strukturen såtillvida att enheterna som omsluts av det kan ha en linjär eller parallell struktur.¹³

Författarna använder olika kombinationer av linjära-, parallella- och kiastiska mönster, med eller utan en kombination med *inclusio*. Man kan kombinera ett kronologiskt mönster så att d följer kronologiskt efter c samtidigt som d kan motsvara b på ett annat plan. Alla dessa mönster, det linjära undantaget, kan bara skapas genom att använda olika tekniker för repetition. De parallella mönstren kan underlätta för åhörarens minne men de ger även möjlighet att betona, kontrastera och förklara. Att skriva en berättelse som använder symmetriska mönster på ett effektfullt sätt kräver stor skicklighet av författaren och ställer många krav på val av ord och organisering av helheten.¹⁴

⁹ Speiser 1964, 8; Sternberg 1987, 371, 373; Tov 2001, 85–92.

¹⁰ Dorsey 1999, 16–18.

¹¹ T.ex. a-b-c-c'-b'-a. Detta mönster kallas också symmetriskt. Finns bara ett centralt element, t.ex. a-b-c-b'-a', kallas mönstret koncentriskt. Walsh 2001, 13.

¹² Dorsey 1999, 17–18; Walsh 2001, 14; Walsh 2009, 114.

¹³ Dorsey 1999, 26; Walsh 2009, 110; Bauer & Traina 2011, 117–118.

¹⁴ Dorsey 1999, 26–31.

Skapelseveckan utgörs av sju dagar som är naturliga, tydligt avgränsade enheter. Men som jag visat i kapitel 2.1 utgör de två första verserna inte en del av den första dagen, utan de utgör en åttonde enhet i skapelseveckans struktur. Man bör ytterligare notera att dag sju skapar eller arrangerar Gud ingenting till skillnad från alla andra dagar under veckan. Han enbart rapporteras välsigna och avskilja den sjunde dagen. Den sjunde dagen saknar även den tydliga formel som avslutar de sex första dagarna: ”och det blev afton och det blev morgon...”. Dag sju är således annorlunda.¹⁵

När strukturen av en text ska analyseras finns således tre mönster att välja mellan: ett linjärt, ett kiastiskt och ett parallellt. Därutöver kan ett *inclusio* förekomma i kombination med något av dessa mönster. Forskarna är i stort sett eniga om att det föreligger ett parallellt mönster såtillvida att dag ett motsvaras av dag fyra, dag två av dag fem och dag tre av dag sex. Den slutsatsen har man kommit till på basis av att dag ett handlar om ljuset, dag fyra handlar om ljuskällorna, dag två handlar om delningen av vattnet och fästet medan dag fem handlar om vattnets och luftens varelser. Dag tre framträder den fasta marken och dag sex skapas landdjuren.¹⁶ Jag ansluter mig till denna konsensus. Det här mönstret kallas parallell symmetri.¹⁷ Mönstret för de sex skapelsedagarna skulle i så fall bli a–b–c–a’–b’–c’.

Det som återstår är då är att fastställa vilken roll introduktionen och dag sju har. Att introduktionen inte är en del av dag ett har jag redan påvisat men gällande dag sju återstår två möjligheter: Endera är dag sju den andra delen av ett *inclusio* alltså en avrundning och återkoppling till introduktionen eller så är dag sju den sista enheten och således höjdpunkten i berättelsen, den dag då skapelseberättelsen kulminerar. Jag granskar först de olika dagarnas omfattning för att klargöra huruvida det finns mönster som kan ge svar på frågan.

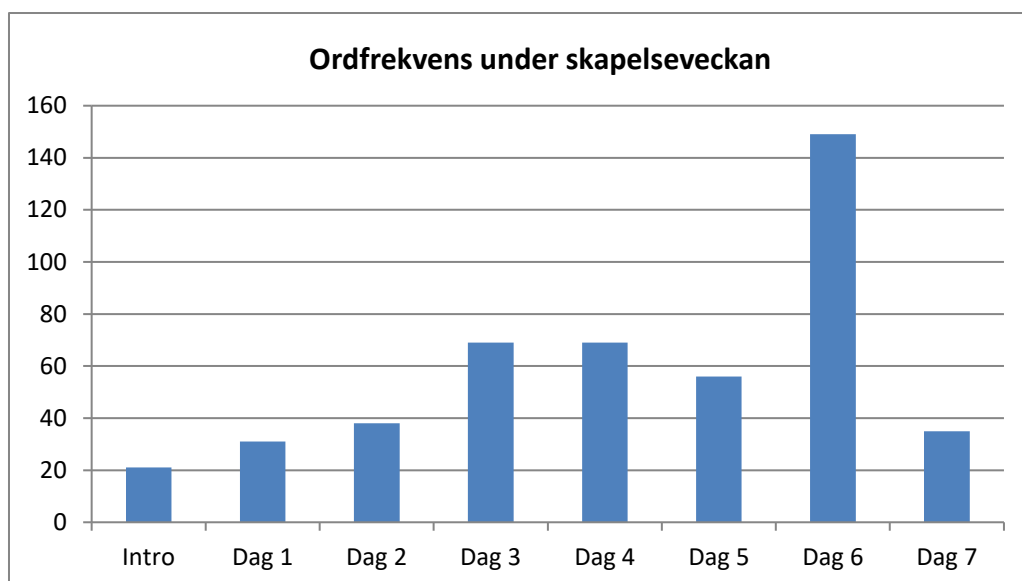
Antalet ord som används för de åtta enheterna är kiastiskt utformad under veckan med ett dramatiskt undantag, nämligen dag sex. Den dagen används mer än dubbelt fler ord än någon annan dag.¹⁸ Den sjunde dagen används endast 35 ord. Antalet ord är då nere i nivå för dag ett, vilket följande diagram och tabell illustrerar.

¹⁵ Wenham 1987, 34; Sailhamer 1990, 96; Waltke 2001, 67; Bandstra 2008, 110.

¹⁶ Det finns även ord som repeteras korresponderande dagar. Dessa är: ljus, fäste, vattnen, jorden och växter. Walsh 2001, 37.

¹⁷ Walsh 2001, 35.

¹⁸ Walsh 2001, 74.

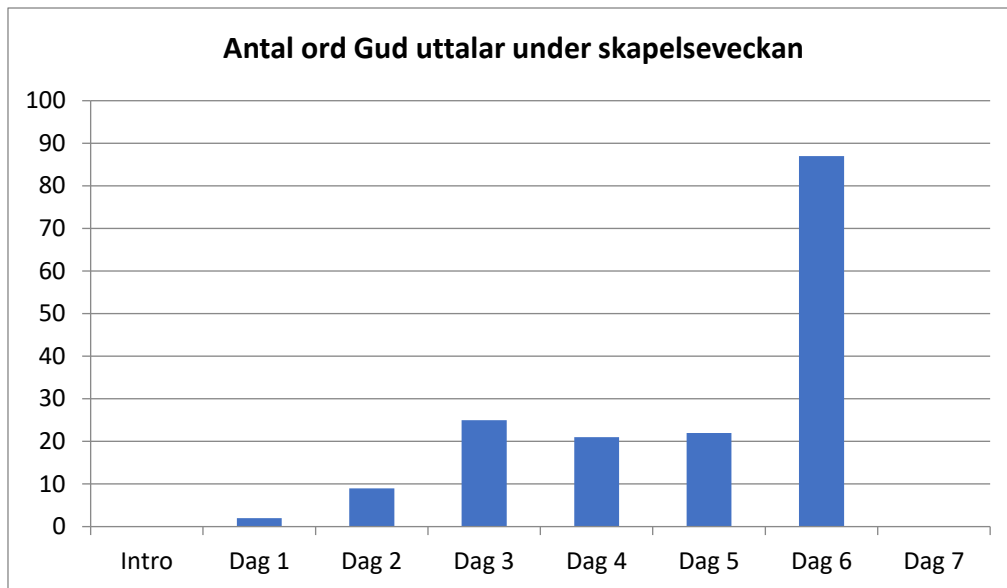
	Intro	Dag 1	Dag 2	Dag 3	Dag 4	Dag 5	Dag 6	Dag 7
Antal ord	21	31	38	69	69	56	149	35

Resultatet är således en kiastiskt formad kurva som bryts av dag sex. Walsh påpekar att en teknik som kan användas för att fånga uppmärksamhet är att först bygga upp förväntning på ett speciellt mönster och sedan överraskande bryta mönstret.¹⁹ En sådan teknik har använts i det här fallet. Kurvan stiger fram till dag fyra, då antalet ord är exakt lika som dag tre, varefter det börjar sjunka dag fem. På det sättet kan ett kiastiskt mönster förväntas men dag sex bryts mönstret abrupt. Dag sju återvänder författaren till ett kiastiskt mönster. Resultatet av analysen stöder teorin att dag sex utgör berättelsens höjdpunkt medan dag sju innebär en avrundning.

Jag har även analyserat antalet ord Gud själv uttalar varje enhet. Resultatet blev att dag sex utmärker sig på nytt. Antalet ord Gud uttalar dag sex är mer än tre gånger fler än någon annan dag. Mer än hälften av alla ord Gud uttalar under skapelseveckan uttalas dag sex. Av de 87 orden Gud uttalar dag sex används 77 i samband med skapelsen av människan. Introduktionen och dag sju är Gud tyst.

Resultatet redovisar jag i diagrammet och tabellen nedan.

¹⁹ Walsh 2001, 192; Walsh 2009, 117.

	Intro	Dag 1	Dag 2	Dag 3	Dag 4	Dag 5	Dag 6	Dag 7
Antal ord	0	2	9	25	21	22	87	0
Procentandel	0%	1%	5%	15%	13%	13%	52%	0%

Det finns således anledning att vidare granska huruvida det finns ytterligare skäl att uppfatta dag sju som den andra delen av ett *inclusio*. Jag ska nu granska texten den sjunde dagen för att klargöra huruvida där finns fler detaljer som stödjer eller motsäger att dag sju är den andra delen av ett *inclusio*.

וַיְכַל הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם:
וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה
וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִכָּל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה:
וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי
וַיְקַדְּשׁ אֹתוֹ כִּי בּו שְׁבֹת מְכָל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר בְּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת

Nu var fullbordad himmel och jord med hela dess härskara.

Ja, Gud var färdig den sjunde dagen med det arbete som han hade gjort.

Ja, han avstod den sjunde dagen från allt arbete som han hade gjort.

Och Gud välsignade den sjunde dagen och avskilde²⁰ den,

för på den avstod han från allt arbete som Gud hade skapat för att färdigställa.

²⁰ *Wajekadesh*, וַיְקַדְּשׁ, används ofta i kultiska sammanhang och översätts då ofta som "helgade". Se t.ex. 2 Mos 19:14; 3 Mos 8:10, 30; 4 Mos 7:1; 1 Sam 16:5; 2 Krön 7:7.

Innan jag går vidare med att söka spår efter *inclusio* ska jag kort kommentera några detaljer gällande översättningen av den sjunde dagen.

Gud var nu färdig med allt arbete. Han blir alltså inte färdig den sjunde dagen, utan nu är allt fullbordat.²¹

Wajishbot, וַיִּשְׁבֹּת, har ofta översatts med att upphöra eller vila, men Cassuto påpekar att ordet har en negativ konnotation: att inte göra arbete, alltså motsatsen till att göra arbete.²²

Av sammanhanget är det naturligt att ordet här ska översättas med att han avstod från arbetet. Betoningen är inte på vila. Ingenstans antyds att Gud är trött, ansträngd eller i behov av vila.²³ Poängen är att han avstår från arbete den sjunde dagen.²⁴ Westermann menar att det är en öppen fråga huruvida verbet har någon anknytning till substantivet *shabbat*, שַׁבָּת. Många forskare svarar enligt Westermann nekande på den frågan.²⁵

De avslutande orden *bara elohim laasot*, בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת, är intressanta. *Laasot*, לַעֲשׂוֹת, är ju infinitiv constructus kombinerad med artikeln ל. Flera forskare uttrycker svårighet att förstå och översätta denna avslutning.²⁶ Men förstår man 'āsā enligt vad jag framförde i kapitel 2.3.2 blir förståelsen naturlig. "Bāra" anger det nyskapade och 'āsā betyder ordnandet, avskiljandet och tillrättaläggandet av det som Gud skapat. Författaren menar enligt denna tolkning allt vad "Gud hade skapat för att fixa till".

Men nu tillbaka till frågan huruvida dag sju är en del av ett *inclusio* eller inte. För att skapa ett *inclusio* låter författaren slutet av en helhet avspegla början. Författaren kan göra det genom att återvända till samma ordval eller tema som återfanns i den första enheten. Jag ska nu granska huruvida författaren gjort sådana val den sjunde dagen.

Orden i skapelseberättelsens första rad, *I begynnelsen skapade Gud himmel och jord* בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, återfinns alla den sjunde dagen med undantag av "i begynnelsen", בְּרֵאשִׁית. I den sjunde dagens första rad återfinns "himmel och jord". "Hela dess härskara" torde här kunna tolkas som allt som skapats under de sex dagarna.²⁷

I den sista raden dag sju finns "skapade Gud", בָּרָא אֱלֹהִים. När jag jämför de tre sista orden den sjunde dagen med de tre första i skapelseberättelsen kan jag konstatera att slutet återspeglar början med stor tydlighet:

²¹ Wenham 1987, 35; Hamilton 1990, 141–142; Westermann 1994, 169; Cassuto (1998, 61–62) lyfter fram andra passager verbet används i samma betydelse. T.ex. 1 Mos 17:22; 24:19; 49:33. Utöver dessa kan även följande exempel anföras: 1 Mos 21:15; 2 Mos 34:33; 40:33; 5 Mos 32:45; Jos 19:49, 51; 1 Sam 10:13; 2 Sam 6:18; 1 Kung 16:2; 2 Krön 2:11; Esra 10:17; Hes 43:27.

²² Wenham 1987, 35; Westermann 1994, 173; Cassuto (1998, 63) ger även följande exempel som stöder att den korrekta förståelsen är att "avstå från" eller "avhålla sig från arbete": 2 Mos 23:12; 24:21.

²³ Det hindrar inte forskare att betona vilospekten. Givetvis kan man se det som en vila om man inte arbetar, oberoende om man är trött eller inte.

²⁴ Sarna 1966, 19; Hamilton 1990, 143; McKeown 2008, 28; Walton 2011, 178–184.

²⁵ Sailhamer 1990, 96; Westermann 1994, 173; Cassuto 1998, 65; McKeown 2008, 28.

²⁶ Heidel 1951, 89–90; Licht 1986, 93; Wenham 1987, 36; Cassuto 1998, 69–70; Bandstra 2008, 115–116.

²⁷ Wenham 1987, 35; Hamilton 1990, 141; Westermann 1994, 169; Gunkel 1997, 115; Cassuto 1998, 61; Walsh 2001, 78; Waltke 2001, 67.

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים (I begynnelsen skapade Gud)

בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת (Skapade Gud för att "göra/färdigställa")

Wenham påpekar att dessa kännspaka ord från introduktionens första rad återkommer dag sju, men i motsatt ordning. "Han skapade", "Gud" och "himmel och jord" återkommer som "himmel och jord" (1 Mos 2:1), "Gud" (1 Mos 2:2) och "skapade (1 Mos 2:3). Det här kiastiska mönstret för skapelseberättelsen till en fin avslutning, vilket det avslutande "Gud skapade" som länkar ihop 1 Mos 1:1 med 1 Mos 2:3 fullkomnar. Hela berättelsens första rad och tema återfinns således dag sju uppdelat mellan dess första och sista rad, med undantag för "i begynnelsen". Detta är precis vad som kan förväntas om författaren använt sig av ett *inclusio*.²⁸

Utöver detta noterar jag ytterligare fem faktorer som kopplar samman introduktionen med dag sju.

1. De tre sista verben dag sju förekommer i perfekt, perfekt och infinitiv constructus, vilket motsvarar de tre första verben i berättelsen som är i perfekt, perfekt och particip.
2. Förutom introduktionen och dag sju inleds alla dagar med "och Gud sade". Liksom i introduktionen så är det endast berättaren som rapporterar vad som händer dag sju, Gud talar inte i egen person.
3. Dag ett har en multipel av sju ord, 21. Det har även dag sju med 35 ord.
4. Dag sju är den enda dag där ingen morgon eller afton rapporteras. Ingen morgon eller afton nämns heller i introduktionen
5. Till skillnad från alla andra dagar skapas ingenting varken i introduktionen eller dag sju.²⁹ Det enda som sker dag sju är att berättaren genom en tvåfaldig repetition konstaterar att nu var allt klart och färdigt, allt vad Gud hade skapat till att färdigställa. I introduktionen konstaterades att Gud nog skapat universum, men jorden var ännu öde och tom. Det förhållandet konstateras dag sju åtgärdat av de skapelsehandlingar som presenterats de sex föregående dagarna.

På basis av vad jag ovan framfört kan jag dra slutsatsen att skapelseberättelsen otvetydigt har en struktur som omsluts av ett *inclusio*. Detta *inclusio* utgörs av introduktionen och dag sju. Däremellan finns ett parallellt mönster som utgörs av de sex skapelsedagarna enligt följande mönster a–b–c–d–b'–c'–d'–a'. Detta innebär att författaren avsett dag sex som höjdpunkt i berättelsen, inte dag sju.

Jag har redan konstaterat att man på basis av ordfrekvens samt antal ord Gud uttalar dag sex kan dra samma slutsats. Men jag har ännu granskat om man även innehållsmässigt finner stöd för att författaren avsett dag sex som skapelseberättelsens höjdpunkt. Min analys resulterade i följande nio faktorer som jag anser ytterligare stöder den slutsatsen:

²⁸ Wenham 1987, 5, 34.

²⁹ I introduktionen rapporteras nog att himmel och jord hade skapats, men i introduktionen händer inget annat än att Guds ande rapporteras vara i rörelse.

1. Dag sex finns två skapelseakter. Två nya kategorier av liv bringas fram.
2. Intentionen att skapa människan proklamas på ett unikt sätt i berättelsen: ”Låt oss göra människan till vår avbild”. Uttrycket används utöver detta vid två andra dramatiska skeenden i urhistorien.
3. När bārā’ används så sparsamt i övrigt sticker dag sex ut genom att bārā’ används trefalt i samband med skapelsen av människan.
4. Människan proklamas som Guds avbild och representant på jorden.
5. Människan meddelas makt att råda över allt övrigt skapat liv.
6. Gud talar direkt, i en dialogsituation, till människan.³⁰ ”Se, jag har gett er...”
7. När skapelsen utvärderas efter dag sex är omdömet ”mycket gott”, inte bara ”gott”.
8. För första gången under veckan används bestämd form för dagen, den sjätte dagen.
9. Dag sex förekommer ’elōhîm dubbelt fler gånger än någon annan dag, tio gånger.

Slutsatsen att dag sex utgör höjdpunkten får således ytterligare stöd av min analys av innehållet dag sex. Teorin att dag sju utgör höjdpunkten i skapelseberättelsen kan således förkastas. Det är dag sex författaren avsett som berättelsens höjdpunkt.

³⁰ Noteras även av Brueggemann (2010, 31).

Skapelseberättelsen i min översättning från 2013

I begynnelsen skapade Gud himmel och jord.

Men jorden var öde och tom med mörker över djupet,

dock – Guds Ande var i rörelse över vattnen.

Och Gud sa:

”Låt det bli ljus” – och det blev ljus.

Och Gud betraktade³¹ ljuset: Det var gott!

Och Gud åtskilde ljuset från mörkret

Och Gud kallade ljuset dag och mörkret kallade han natt.

Och det blev afton och det blev morgon – en dag.

Och Gud sa:

”Låt det bli en utsträckning bland vattnen och låt den bli en åtskiljare mellan vatten och vatten”.

Och Gud gjorde utsträckningen. Ja, han orsakade åtskillnad mellan vattnen som är under utsträckningen och mellan vattnen ovan utsträckningen. Ja, så blev det.

Och Gud kallade utsträckningen himmel.

Och det blev afton och det blev morgon – en andra dag

Och Gud sa:

”Samlens, vattnen under himmelen till en plats. Bli synlig fast mark.” Ja, så blev det.

Och Gud kallade den fasta marken jord och samlingen av vatten kallade han hav.

Och Gud såg: Det var gott!

Och Gud sa:

”Grönska jorden av grönska: fröbärande örter och fruktträd producerande frukt enligt sitt slag med sitt frö i sig över jorden.” Ja, så blev det.

Ja, jorden bringade fram grönska, fröbärande örter efter sitt slag och träd producerande frukt som har sitt frö i sig efter sitt slag.

³¹ På andra motsvarande ställen översätter jag ”såg”, men här passar det bättre med betrakta. På hebreiska är det samma ord dock, נָחַם.

*Och Gud såg: Det var gott!
Det blev afton och det blev morgon – en tredje dag.*

Och Gud sa:

”Låt ljusen på himlens utsträckthet vara för att göra åtskillnad mellan dag och natt och de ska vara som tecken för sammankomster samt för dagar och år. Och de ska vara som ljus på himlens utsträckthet för att lysa över jorden”. Ja, så blev det.

Och Gud satte de två ljusen – det stora ljuset till att regera över dagen och det lilla ljuset till att regera över natten liksom stjärnorna.

*Ja, Gud gav dessa på himlens utsträckthet för att ge ljus över jorden och för att regera över dagen och över natten samt för att orsaka åtskillnad mellan ljuset och mellan mörkret.
Och Gud såg: Det var gott.*

Och det blev afton och det blev morgon – en fjärde dag.

Och Gud sa:

”Vimle vattnen av vimlande levande varelser och flygande varelser flyge omkring över jorden mot himlens utsträckthet.”³²

Ja, Gud skapade de stora havsdjuren³³ och allt myllrande liv som vimlar i vattnet efter sina slag och även varje flygande bevingad varelse efter sina slag.

Och Gud såg: Det var gott.

Och Gud välsignade dem genom att säga: ”Var fruktsamma. Ja, föröka er och fyll vattnen i haven och flygande varelser: bli många på jorden.”

Och det blev afton och det blev morgon – en femte dag.

Och Gud sa:

”Låt jorden bringa fram levande varelser efter sitt slag: boskapsdjur, kräldjur och markens djur³⁴ efter sitt slag.” Ja, så blev det.

Ja, Gud gjorde markens djur efter sitt slag och boskapsdjuren efter sitt slag och allt som kryper på marken efter sitt slag.

Och Gud såg: Det var gott.

³² Texten beskriver situationen från människans perspektiv som ser de flygande varelserna underifrån när de flyger mot himmelens utsträckning, eller än mer ordagrant: på ansiktet av himmelens utsträckning על־פני רקיע השמים.

³³ *Tannin*, תנין, kan avse ormar som i följande exempel: 2 Mos 7:9–12; 5 Mos 32:33; Ps 91:13. Kan även användas när Jahve beskriver Faraos monster som lurar i Nilen i Hes 29:3 och 32:2. תנין förekommer tillsammans med Rahav och Leviatan i Jes 27:1 och 51:9. I Ps 148:7 är det en av de varelser som ska prisa Jahve.

³⁴ Avser de vilda djuren till skillnad från tamboskap.

Och Gud sa:

”Låt oss göra människan till vår avbild, till att vara oss lika.³⁵

Och må de råda över havens fiskar³⁶ och himmelens fåglar³⁷ och över boskapsdjuren. Ja, över hela jorden och över alla rörliga varelser som rör sig på jorden.”

Ja, Gud skapade människan till sin avbild, till Guds avbild skapade han henne – man och kvinna skapade han dem. Och Gud välsignade dem.

Och Gud sa till dem:

”Var fruktsamma, föröka er och uppfyll jorden. Lägg den under er och råd över havets fiskar och himmelens fåglar. Ja, över allt levande som rör sig på jorden”.

Och Gud sa:

Se³⁸: ”Jag ger er varje fröbärande ört som finns över hela jordens yta och varje träd som har fröbärande frukt – åt er ska de bli som föda. Ja, även för alla markens djur och för alla himmelens fåglar. Ja, för allt som rör sig på jorden som i sig har livets anda: varje grön ört är till föda.” Ja, så blev det.

*Och Gud såg på allt det som han hade gjort och se³⁹: Mycket gott!
Och det blev afton och det blev morgon – den sjätte dagen.*

Nu var fullbordad himmel och jord med hela dess härskara.

Ja, Gud var färdig den sjunde dagen med det arbete som han hade gjort.

Ja, han avstod den sjunde dagen från allt arbete som han hade gjort.

*Och Gud välsignade den sjunde dagen och avskilde den,
för på den avstod han från allt arbete som Gud hade skapat för att färdigställa.*

³⁵ De ska fungera som Guds representant på jorden, de ska motsvara honom. Som Gud råder över allt ska människan råda över det skapade. Tiden råder dock inte människan över, det gör himlakropparna. Se diskussionen i kapitel 2.4.3. Waltke 2001, 70.

³⁶ Kan också vara däggdjur som lever i havet.

³⁷ Egentligen är betydelsen flygande varelser, alltså allt som flyger. Men jag väljer att översätta fåglar när jag översatte fiskar strax innan. På hebreiska är det endast ett ord i bägge fall.

³⁸ På hebreiska *hinneh* הִנֵּה. Uttrycker förstärkning, emfas.

³⁹ På hebreiska *wehinneh* וְהִנֵּה. Kan förstås som perspektivbyte. Se kapitel 2.4.1.

Skapelseberättelsen i min något modernare översättning 2023, med korta förklaringar inom hakparentes

Introduktion

I begynnelsen skapade Gud himmelen och jorden [universum].

Jorden var ännu öde och tom med mörker över djupet.

Men Guds Ande svävade [hovrade] över vattnen.

Dag 1 – Växlingen mellan dag och natt.

Och Gud sade: Låt det bli ljus – och det blev ljus.

Och Gud betraktade ljuset: Det var gott!

Och Gud gjorde åtskillnad mellan ljuset och mörkret.

Och Gud kallade ljuset dag och mörkret kallade han natt.

Och det blev afton och det blev morgon – en dag.

Dag 2 – Atmosfären

Och Gud sade: Låt det bli en utsträckning bland vattnen och den ska bli en åtskiljare mellan vatten och vatten.

Och Gud gjorde utsträckningen. Ja, han gjorde åtskillnad mellan vattnen som är under utsträckningen och vattnen ovan [alt. från] utsträckningen. Ja så blev det.

Och Gud kallade utsträckningen himmel.

Och det blev afton och det blev morgon – en andra dag

Dag 3 – Jorden börjar grönska

Och Gud sade: Samlens vattnen under himmelen till en plats. Bli synlig fast mark. Ja, så blev det.

Och Gud kallade den fasta marken jord och samlingen av vatten kallade han hav.

Och Gud betraktade [vad han gjort]: Det var gott!

Och Gud sade: Grönska jorden av grönska: fröbärande örter och fruktträd som producerar frukt enligt sitt slag, med sitt frö i sig över jorden. Ja, så blev det.

Ja, jorden bringade fram grönska, fröbärande örter efter sitt slag och träd som producerade frukt med sitt frö i sig efter sitt slag.

Och Gud betraktade [vad han gjort]: Det var gott!

Det blev afton och det blev morgon – en tredje dag.

Dag 4 – Himlakropparna tilldelas sin uppgift

Och Gud sade: Låt ljusen på himmelens utsträckthet vara för att göra åtskillnad mellan dag och natt. Och de ska vara som tecken för bestämda tider [högtider och andra speciella händelser] samt för dagar och år. Och de ska vara som ljus på himmelens utsträckthet för att lysa över jorden. Ja, så blev det.

Och Gud satte de två ljusen – det stora ljuset till att regera över dagen och det lilla ljuset till att regera över natten liksom stjärnorna [gör]. [De tilldelas sina respektive uppgifter]

Ja, Gud gav dessa på himmelens utsträckthet för att ge ljus över jorden och för att regera över dagen och över natten samt för att göra åtskillnad mellan ljuset och mörkret.

Och Gud betraktade [vad han gjort]: Det var gott!

Och det blev afton och det blev morgon – en fjärde dag.

Dag 5 – Vattnet och luften fylls av liv

Och Gud sade: Vimle vattnen av vimlande levande varelser och flygande varelser flyge omkring över jorden mot himmelens utsträckthet. [Beskrivs från människans perspektiv, när hon blickar upp mot himlen]

Ja, Gud skapade de stora havsdjuren och allt myllrande liv som vimlar i vattnet efter sina slag och även varje flygande bevingad varelse efter sina slag.

Och Gud betraktade [vad han gjort]: Det var gott!

Och Gud välsignade dem genom att säga: Var fruktsamma. Ja, föröka er och fyll vattnen i haven och flygande varelser: bli många på jorden.

Och det blev afton och det blev morgon – en femte dag.

Dag 6 – Djurlivet på land samt människan

Och Gud sade: Bringa jorden fram levande varelser efter sitt slag: boskapsdjur, kräldjur och markens djur [vilda djur] efter sitt slag. Ja, så blev det.

Ja, Gud gjorde markens djur efter sitt slag och boskapsdjuren efter sitt slag och allt som kryper på marken efter sitt slag.

Och Gud betraktade [vad han gjort]: Det var gott!

Och Gud sade: Låt oss göra människan till vår avbild [fungera som Guds representant på jorden], till att vara oss lika.

Må de råda över havens fiskar och himmelens flygande varelser och över boskapsdjuren. Ja, över hela jorden och över alla rörliga varelser som rör sig på jorden.

Ja, Gud skapade människan till sin avbild, till Guds avbild skapade han henne – man och kvinna skapade han dem. Och Gud välsignade dem.

Och Gud sade till dem: Var fruktsamma, föröka er och uppfyll jorden. Lägga den under er och rådgör över havets fiskar och himmelens flygande varelser. Ja, över allt levande som rör sig på jorden.

Och Gud sade: Lyssna! Jag ger er varje fröbärande ört som finns över hela jordens yta och varje träd som har fröbärande frukt – åt er ska de vara som föda. Ja, även för alla markens djur och för alla himmelens flygande varelser. Ja, för allt som rör sig på jorden som har livets anda i sig: varje grön ört är till föda. Ja, så blev det.

Och Gud betraktade allt det som han hade gjort. Och se: [Perspektivbyte: vi får betrakta skapelsen från Guds perspektiv] Mycket gott!

Och det blev afton och det blev morgon – den sjätte dagen.

Dag 7 – Allt är klart

Fullbordad var nu himmelen och jorden med hela dess härskara [allt som fanns i universum].

Ja, Gud var färdig den sjunde dagen med det arbete som han hade gjort.

Ja, han upphörde den sjunde dagen med allt arbete som han hade gjort. [Ordagrant: Han avstod från allt arbete].

Och Gud välsignade den sjunde dagen.

Ja han avskilde den, för på den upphörde Gud med allt arbete som han hade skapat för att färdigställa [göra klart].

[Ordagrant slutar berättelsen med: skapat Gud för att göra– bara elohim laasot].